

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Γ' ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΕΝΟΤΗΤΑ: ΚΕΦΑΛΑΙΑ 1 ΕΩΣ 15
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: 5

ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ἠθικὰ Νικομάχεια Β1, 1-4, 1103a14-b2**

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὕσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζη τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθείη. Οὗτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

ΘΕΜΑ 1ο

A) Να χαρακτηρίσετε την καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο, και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τις φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν.

1. Η διανοητική αρετή είναι αποτέλεσμα του έθους .
2. Καμιά ηθική αρετή δεν υπάρχει μέσα μας εκ φύσεως
3. Για καθετί που το έχουμε από τη φύση, πρώτα έχουμε την ενέργεια την ίδια
4. Τις αρετές τις αποκτούμε αφού πρώτα τις εφαρμόσουμε στην πράξη.
5. Στις άλλες τέχνες, τα πράγματα που πρέπει πρώτα να τα μάθουμε προτού αρχίσουμε να τα κάνουμε, τα μαθαίνουμε κάνοντάς τα. **(μονάδες 5)**

B) Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, πώς αποκτώνται οι ηθικές αρετές;
(μονάδες 5)

ΘΕΜΑ 2ο

A) << ...ή δ' ήθικη ἐξ ἔθους περιγίνεται, ... δὲ διὰ τοῦ ἔθους.>>: Ποια είναι η βασική θέση του Αριστοτέλη για την ηθική αρετή;
(μονάδες 5)

B) Ποιο περιεχόμενο δίνει ο Αριστοτέλης στις έννοιες «δύναμις» και «ἐνέργεια»; Πώς τις χρησιμοποιεί στα δύο εμπειρικά παραδείγματα της δεύτερης παραγράφου του κειμένου;
(μονάδες 5)

ΘΕΜΑ 3ο

Να χαρακτηρίσετε την καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη.

1-Ο Σωκράτης αναζητά την πρώτη αλήθεια, την αναλλοίωτη, που δεν επηρεάζεται από τις συνθήκες, που εξαρτάται από τον άνθρωπο

2-Χάρη στην προσωπικότητα του Σωκράτη, οι φιλόσοφοι ασχολούνται τόσο με τα φυσικά φαινόμενα(που έγιναν έκτοτε αντικείμενο της επιστήμης μάλλον, παρά της φιλοσοφίας), όσο με τον ίδιο τον άνθρωπο και την κοινωνία του

3-Ο Σωκράτης μνηύθηκε για αθεΐα, συνηθισμένη κατηγορία της εποχής εκείνης.

4-Μετά τον θάνατο του Σωκράτη, ο Πλάτωνας κατέφυγε, με άλλους του σωκρατικού κύκλου, στα Μέγαρα, στον φιλόσοφο Ευκλείδη.

5-Στα μαθήματα της Ακαδημίας μεγάλη σημασία είχαν τα μαθηματικά, που θεωρούνταν ως απαραίτητη προετοιμασία για τη διδασκαλία της διαλεκτικής.

6-Ως μύθο μπορούμε να ορίσουμε κάθε αφήγηση που έχει ποιητικό χαρακτήρα, είτε προέρχεται από την παράδοση και τον θρύλο είτε πρόκειται για κατασκευή κάποιου διανοητή.

7-Ο Πλάτωνας ισχυρίζεται ότι η μέθοδος της διάλεξης είναι μέθοδος πειθούς, όχι μέθοδος προσέγγισης και κατάκτησης της αλήθειας.

8-Στη Κοσμογονία του, ο Ησίοδος (επικός διδακτικός ποιητής από την Άσκρα της Βοιωτίας, που έζησε τον 8ο αιώνα) περιγράφει τη γέννηση των θεών.

9-Τις απόψεις για την ιδεώδη πολιτεία, την *καλλίπολιν*, που διασφαλίζει στον πολίτη της τον άριστον βίον, εκθέτει ο Πλάτων στον διάλογό του *Πολιτεία ή περί δικαίου*.

10-Οι *φύλακες* - *παντελείς* επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και γενικά είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του κράτους.
(μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 4ο**Παράλληλο κείμενο**

Ο Πλούταρχος, στον οποίο είχε αποδοθεί το Περί παιδων άγωγής, έθεσε το παιδί στο κέντρο του ενδιαφέροντός του και συνέγραψε ένα ολοκληρωμένο παιδαγωγικό εγχειρίδιο. Πρόκειται για ένα έργο με διαχρονική αξία· πολλές από τις ιδέες και προτάσεις του διατηρούν και σήμερα την επικαιρότητά τους. Το ακόλουθο απόσπασμα εισάγει στο πρόβλημα της άγωγής.

Για να μιλήσουμε γενικά, αυτό που συνηθίσαμε να λέμε για τις τέχνες και τις επιστήμες, το ίδιο πρέπει να ειπωθεί και για την αρετή, ότι δηλαδή για το απόλυτο ολοκλήρωμά της πρέπει να συντρέξουν τρεις προϋποθέσεις: η φύση, ο λόγος και η συνήθεια. Και ονομάζω λόγο τη μάθηση και συνήθεια την άσκηση. Απαρχές (της αρετής) υπάρχουν στη φύση του ανθρώπου, η πρόοδος στη μάθηση και η ορθή χρήση στη μελέτη και οι εκτροπές από αυτήν σε όλα. Σε όποιο από αυτά υστερήσει η αρετή, ως προς αυτό είναι φυσικό να χωλαίνει. Γιατί, η φύση χωρίς τη μάθηση είναι τυφλή, η μάθηση πάλι χωρίς τη φύση είναι ελλιπής και η άσκηση χωρίς αυτά τα δύο είναι ατελής. Και όπως ακριβώς με τη γεωργία πρώτα πρέπει να υπάρχει γόνιμη γη, έπειτα καλός γεωπόνος κι έπειτα επιλεγμένοι σπόροι, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο η φύση παραλληλίζεται με τη γη, ο παιδαγωγός με το γεωπόνο, και με το σπέρμα οι συμβουλές και η καθοδήγηση των λόγων. (μετάφραση Γ. Ράπτης)

Ο Πλούταρχος επιχειρεί μια ερμηνευτική προσέγγιση της αρετής ευρύτερη από την αντίστοιχη του Αριστοτέλη. Σε τι συμφωνεί με τον Σταγειρίτη και προς ποια κατεύθυνση διευρύνει τον στοχασμό του; **(μονάδες 10)**

ΘΕΜΑ 5ο

Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: γένεσιν, έθους, έμπειρίας, έσχηκε, δέξασθαι, τελειούμενοις, κομιζόμεθα, λαμβάνομεν, μανθάνομεν, πράττοντες. **(μονάδες 10)**

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**Θουκυδίδης, 'Ιστορία Α', 131, 1-2 και 132, 1-2*****Εισαγωγικό σημείωμα***

Στο 1^ο Βιβλίο των Ιστοριών του Θουκυδίδη γίνεται λόγος για τη μυθική εποχή και για τη μέθοδο του ιστορικού στον τρόπο έρευνας και οργάνωσης του υλικού του. Γίνεται, επίσης, αναφορά σε διάφορα διπλωματικά διαβλήματα, ενώ παρεπιπτόντως η διήγηση ανατρέχει στην ιστορία του Πausανία, του Θεμιστοκλή και στο Κύκνειο άγος. Η συμπεριφορά του Πausανία προκαλούσε έντονη δυσαρέσκεια και δυσφορία στους Έλληνες συμμάχους, καθώς τον έβλεπαν να διαφοροποιείται σταδιακά από τον πατροπαράδοτο ελληνικό τρόπο ζωής και να έρχεται σε συνεννοήσεις με τον Πέρση βασιλιά. Η στάση του αυτή εξόργισε και τους Λακεδαιμονίους εφόρους που, όπως φαίνεται στο ανθολογούμενο απόσπασμα, απαίτησαν την ανάκλησή του για τη διεξαγωγή ανακρίσεων.

[Θεματικός πυρήνας: Η ανάκληση του Πausανία .]

Πέμπσαντες κήρυκα οί έφοροι και σκυτάλην είπον τοῦ κήρυκος μή λείπεσθαι, εἰ δὲ μή, πόλεμον αὐτῷ Σπαρτιάτας προαγορεύειν. [1.131.2] 'Ο δὲ βουλόμενος ὡς ἤκιστα ὑποπιος εἶναι καὶ πιστεύων χρήμασι διαλύσειν τὴν διαβολὴν ἀνεχώρει τὸ δεύτερον ἐς Σπάρτην. Καὶ ἐς μὲν τὴν εἰρκτὴν ἐσπίπτει τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐφόρων (ἔξεστι δὲ τοῖς ἐφόροις τὸν βασιλέα δρᾶσαι τοῦτο), ἔπειτα διαπραξάμενος ὕστερον ἐξῆλθε καὶ καθίστησιν ἑαυτὸν ἐς κρίσιν τοῖς βουλομένοις περὶ αὐτῶν ἐλέγχειν. [1.132.1] Καὶ φανερόν μὲν εἶχον οὐδὲν οἱ Σπαρτιάται σημεῖον, οὔτε οἱ ἐχθροὶ οὔτε ἡ πᾶσα πόλις, ὅτῳ ἂν πιστεύσαντες βεβαίως ἐτιμωροῦντο ἄνδρα γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα καὶ ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα [1.132.2],_ὑποψίας δὲ πολλὰς παρεῖχε τῇ τε παρανομία καὶ ζηλώσει τῶν βαρβάρων μὴ ἴσος βούλεσθαι εἶναι τοῖς παροῦσι, τὰ τε ἄλλα αὐτοῦ ἀνεσκόπουν, εἴ τί που ἐξεδεδιήτητο τῶν καθεστώτων νομίμων, καὶ ὅτι ἐπὶ τὸν τρίποδά ποτε τὸν ἐν Δελφοῖς, ὃν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Μήδων ἀκροθίνιον, ἠξίωσεν ἐπιγράψασθαι αὐτὸς ἰδίᾳ τὸ ἐλεγεῖον τόδε· Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων, Πausανίας Φοίβῳ μνήμ' ἀνέθηκε τόδε.

1. Να αποδοθεῖ στα Νέα Ελληνικά το απόσπασμα: << Πέμπσαντες κήρυκα ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα >>.

(μονάδες 20)

2. Γιατί ανταποκρίθηκε ο Πausανίας στη διαταγή των εφόρων, όταν τον ανακάλεσαν στη Σπάρτη, και τι προέκυψε από την έρευνά τους (§ 131 και 132,1);

(μονάδες 10)

3. α) Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου.

- I. κήρυκα: δοτική πληθυντικού αριθμού
- II. χρήμασι: αιτιατική ενικού αριθμού
- III. τὸν βασιλέα: κλητική ενικού αριθμού
- IV. ἢ πᾶσα πόλις: γενική ενικού αριθμού
- V. ἄνδρα: δοτική ενικού αριθμού
- VI. οὐδέν: δοτική ενικού αριθμού, θηλυκό γένος
- VII. ὄτω: αιτιατική πληθυντικού αριθμού, ουδέτερο γένος
- VIII. τῶν καθεστώτων: ονομαστική πληθυντικού, θηλυκό γένος

(μονάδες 5)

3. β) Να αντικαταστήσετε εγκλιτικά τους τύπους: *εἶπον, καθίστησιν, ἐξῆλθε, ἔξεστι, εἶχον*.

(μονάδες 5)

4. α) Να χαρακτηριστούν συντακτικά οι υπογραμμισμένες λέξεις/φράσεις του κειμένου. Να αναφερθούν οι τύποι που προσδιορίζουν ή αυτοί από τους οποίους εξαρτώνται.

(μονάδες 5)

4. β) Στις παρακάτω προτάσεις, να εντοπίσετε τις μετοχές, να αναγνωρίσετε το είδος της καθεμίας και να σημειώσετε αν είναι συνημμένες ή απόλυτες.

- I. *Πέμπαντες κήρυκα οἱ ἔφοροι καὶ σκυτάλην εἶπον τοῦ κήρυκος μὴ λείπεσθαι.*
- II. *Ὁ δὲ βουλόμενος ὡς ἦκιστα ὑποπτος εἶναι καὶ πιστεύων χρήμασι διαλύσειν τὴν διαβολὴν ἀνεχώρει τὸ δεύτερον ἐς Σπάρτην.*
- III. *ἔπειτα διαπραξάμενος ὕστερον ἐξῆλθε.*
- IV. *ὄτω ἂν πιστεύσαντες βεβαίως ἐτιμωροῦντο ἄνδρα γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα καὶ ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα.*

(μονάδες 5)